
Visie op geestelijke zorg in het Apostolisch Genootschap

Zorg voor ziel en geest:
inspiratie en nabijheid in
een veranderende wereld

Colofon

Tekst Marten van der Wal en Nanda Ziere (2025)

Fotografie Hans Tiemersma (foto p. 4)

Illustraties & ontwerp Merijntje aan de Rijn (Merijntje Betzema)

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Hoe wij geestelijke zorg zien	7
3. Onze wortels	9
4. Ontwikkelingen	9
4.1 Maatschappelijke ontwikkelingen die geestelijke zorg beïnvloeden	9
4.2 Bestuurlijke ambities voor de toekomst van geestelijke zorg	10
5. Keuzes die we maken in het kader van geestelijke zorg	11
5.1 Vrijwillige inzet	11
5.2 Professionele kansen onderzoeken	11
5.3 Twee rollen	11
5.4 Ondersteuning in bijzondere situaties	11
6. Aanwijzingen en vrijstellingen	12
6.1 Aanwijzingen	12
6.2 Je geroepen voelen	13
6.3 Gezindheid	13
6.4 Vrijstellingen	13
6.5 Het borgen van leren en ontwikkelen	14
6.6 Focus op talent en passie	14
7. Behulpzame bronnen	15

Doe uw schoenen van uw voeten, want de plaats,
waarop gij staat, is heilige grond. (Exodus 3:5)

Beeld van Josette Tamarcaz, in Les Jardins de la Préfecture, Sion, Zwitserland

---

Existentie

Hier loopt het ik, het loopt zichzelf te vinden,
het ziet verbaasd de regen en het gras.
Het denkt: wat loop ik hier zo in den blinde,
wie laat dit hart slaan, wie bepaalt de pas?
Het luistert naar de stromen van de winden.

Hier loopt het ik, het treft zich aan in straten
die het slechts na lang aarzelen herkent.
Het ziet de huizen, lange, donkre raten
tegen het harde blauwe firmament.
Wat gaat het hier zo eenzaam en verlaten.

Hier loopt het ik, vanwaar is het gekomen
tot dit moment als tot een open plek,
waar tussen het zwart geheim der bomen
zich in een maanblank watervlak ontdekt
en wakker wordt en toch volloopt met dromen.

Hier loopt het vreemde ik, het richt zijn voeten
naar waar, naar waar? Het kent de wegen niet.
Alleen: het is! Het wil de aarde groeten
met een herkenkend nieuw en oeroud lied.
Hier loopt het ik en het wil God ontmoeten.

*Voor Evert Smelik
Jan Willem Schulte Nordholt*

---

1. Inleiding

In een steeds complexere wereld is geestelijke zorg belangrijker dan ooit. Geestelijke zorg betekent: aandacht hebben voor wat mensen raakt en voor wat hen helpt om te gaan met wat het leven brengt. Het draait om gelijkwaardigheid en respect voor elkaar. Er is geen sprake van een verzorger die vertelt hoe iemand ergens mee om moet gaan. Ieder mens is (in principe en voor zover in alle realiteit mogelijk) zelf verantwoordelijk voor de manier waarop hij of zij omgaat met het leven. Geestelijke zorg is een proces van samen zoeken naar mogelijke wegen.

Vanuit onze verantwoordelijkheid willen we verdieping geven aan geestelijke zorg en de waarde en schoonheid ervan opnieuw onder woorden brengen in deze visie.

Geestelijke zorg in het Apostolisch Genootschap omvat:

- bezieling en inspiratie tijdens erediensten, vieringen en ontmoetingen;
- persoonlijke aandacht en nabijheid bij belangrijke levensmomenten;
- gesprekken over zingeving en levensvragen.

Of het nu gaat om het samen vormen van een gemeenschap, om het centraal stellen van de liefde of om geestelijke zorg: we bouwen voort op een lange traditie. En ook in deze tijd is er behoefte om aandacht te geven aan hoe we om kunnen gaan met wat het leven brengt en hoe we daarbij ondersteund kunnen worden. Maar omdat onze tijd anders is dan tien, twintig, vijftig jaar geleden, vinden we het belangrijk om in deze visie te beschrijven wat geestelijke zorg nu binnen het Apostolisch Genootschap betekent, hoe het zich heeft ontwikkeld en hoe wij de toekomst ervan zien. We hebben hierover met veel mensen gesproken en geluisterd naar wat er leeft. We hopen dat deze visie aansluit bij de behoeften van nu, vragen over geestelijke zorg beantwoordt en richting geeft aan de toekomst.

Marten van der Wal en Nanda Ziere

2. Hoe wij geestelijke zorg zien

Doe uw schoenen van uw voeten, want de plaats, waarop gij staat, is heilige grond. (Exodus 3:5)

Als geestelijk verzorger betreed je *heilige grond*, een ruimte waar het meest waardevolle en diepste van een ander tevoorschijn kan komen. Het vraagt om een open houding zonder oordeel, waarbij je je eigen meningen opzijzet en volledig aanwezig bent. Je staat open om te ontdekken hoe je anderen kunt helpen te navigeren door uitdagingen en veranderingen. Met het vertellen van verhalen, met luisteren, rituelen, stilte en muziek kun je ruimte maken voor nieuwe mogelijkheden, inspiratie en ademtijd. Het is een proces van uitwisseling waarin de ander zich kwetsbaar kan opstellen en de geestelijk verzorger helpt te verbinden met wat voor de ander van diepe waarde is en richting geeft. Het is daarom zielsverzorging.

Het draait niet om het oplossen van problemen. Het gaat om het ondersteunen van mensen in het verdragen, ontdekken en omarmen van wat het leven van hen vraagt. Je zoekt samen naar kansen om te groeien. Je helpt om het ideaal van liefdevol leven hoog en droog te houden.

Dat wat is
te zien
in wat er mogelijk is
in het licht van het goede

Je mag vertrouwen op de gemeenschappelijke basis die we delen: de grondslag van ons geloof. Deze biedt houvast in de zoektocht naar wat mogelijk en goed is voor de ander in een gegeven situatie.

Als **luisterende geestelijk verzorger** bij (persoonlijke) **gesprekken, pastorale aandacht en in het nabij zijn op kruispunten** van het leven ben je er om zonder oordeel te luisteren, met geduld en oprechte nieuwsgierigheid. Het gaat om het erkennen en verkennen van wat het leven voor de ander betekent. De focus ligt niet op het vinden van oplossingen, maar op het verdragen van wat is en op samen zoeken naar manieren om hier verder mee te gaan.

Als **verhalende geestelijk verzorger** bij **inspirerende ontmoetingen** creëer je ruimte voor het ontdekken van nieuwe mogelijkheden, biedt je ademruimte, inspiratie en bemoediging. Dit doe je bijvoorbeeld met verhalen, rituelen, muziek en stilte. Zo ontstaat er ontvankelijkheid om nieuwe perspectieven te zien en betekenis te geven aan het leven.

Besef

niemand ontkomt eraan
jarenlang kunnen je dagen mild zijn
en leef je in de zachte bries
van kleine zorgen
en plotseling
stormen van pijn ...
het leven is dansen
tussen licht en donker
tussen eb en vloed
daartussen ligt het besef
van het draaien der aarde

wie alleen maar langs kalme meren gaat
zal de vloed nooit ruiken
en het strand niet bewandelen
achter het terugwijkend getijde

maar zeg dat niet tegen
wie vecht in de branding
gooi dan een lijn uit

Catharina Visser

3. Onze wortels

In veel van onze liederen klinkt het gevoel door dat we hebben bij onze gemeenschap: een dierbare plek in ons leven. Of je er nu vaak komt of minder regelmatig, het is een plek waar we elkaar ontmoeten, waar we elkaar vinden, zowel in de rustige momenten van het leven als in tijden waarin alles onzeker lijkt. Door samen aanwezig te zijn en betrokken te blijven, houden we deze veilige en vertrouwde plek levend.

In de gemeenschap krijgt dat waarin we geloven, waarop we vertrouwen en waarop we ons richten (ons ideaal) concrete betekenis in ons dagelijks leven. We denken er na over vragen als: hoe blijf je dankbaar, waar vind je troost, hoe voed je je hoop, waarmee heb je je te verzoenen? Met welke rituelen geef je vorm aan wat woorden soms niet kunnen uitdrukken?

In de gemeenschap verbinden we dat wat het leven brengt met ons apostolisch-zijn, dat gebaseerd is op vrijzinnige, religieus-humanistische uitgangspunten. Dat je tot die verbinding kunt komen, blijft steeds weer een wonderlijk proces. Niet voor niets spraken we vroeger vaak over zielsverzorging. En dat is en blijft het: zorg voor onze ziel, in een wederzijdse afhankelijkheid die ons verbindt en versterkt.

4. Ontwikkelingen

Binnen het Apostolisch Genootschap staat geestelijke zorg al sinds jaar en dag centraal. Bevlogen vrijwilligers nemen deze taak op zich en bouwen voort op een traditie van nabijheid en dienstbaarheid.

Het Apostolisch Genootschap heeft zijn wortels in oude christelijke stromingen die persoonlijke religieuze beleving en naastenliefde belangrijker vonden dan starre leerstellingen. Deze traditie komt voort uit de Catholic Apostolic Church, een beweging uit het begin van de 19e eeuw, die via Engeland en Duitsland Nederland bereikte. Kenmerkend van die beweging was de geestelijke zorg door leken, die onbezoldigd en zonder theologische opleiding vanuit het hart predikten en erediensten leidden.

Door de jaren heen veranderden de namen van functies binnen het genootschap, afhankelijk van de visies van apostelen van die tijd. Maar de aanleiding om aangewezen te worden als herder, voorganger, priester, dienende of geestelijk verzorger is in de kern hetzelfde gebleven: het aan de dag leggen van een gezindheid van liefde, geloof en trouw met eigenschappen als eerlijkheid, integriteit en barmhartigheid. Het gaat erom dat je leeft zoals je spreekt: *practice what you preach*. Die levenshouding is belangrijk voor ons allemaal, niet alleen voor mensen met een aanwijzing.

In de loop der jaren werd duidelijk dat het voorgaan in erediensten en het geven van persoonlijke aandacht verschillende aspecten zijn van geestelijke zorg die om verschillende talenten en vaardigheden vragen.

4.1 Maatschappelijke ontwikkelingen die geestelijke zorg beïnvloeden

In deze tijd van snelle veranderingen voelen veel mensen zich onrustig, onzeker of leeg vanbinnen. Er zijn nieuwe, existentiële vragen over onze manier van leven, hoop vinden, vertrouwen houden en geloven. Die vragen raken de huidige geestelijke zorg in ons genootschap en we verwachten dat er behoefte ontstaat aan nieuwe vormen van geestelijke zorg. Deze verwachting baseren we op verschillende ontwikkelingen:

Verlangen naar verbinding

Onze maatschappij is steeds meer verdeeld in losse bubbels. Digitalisering verbindt ons via schermen, maar veel mensen voelen zich juist fysiek en emotioneel geïsoleerd. Er is behoefte aan ontmoetingsplekken waar verbinding, gemeenschapszin en gedeelde verhalen gevonden kunnen worden.

Toenemende individualisering

De samenleving verschuift naar extreem individualisme. Succes wordt vaak gezien als een persoonlijke verdienste en falen als je eigen schuld. Dit kan leiden tot gevoelens van eenzaamheid en zinloosheid.

Zorg voor de aarde en nieuwe vragen

Er is een groeiend bewustzijn over onze verantwoordelijkheid voor de aarde. De urgente noodzaak om de aarde te beschermen roept vragen op over hoe we op een verantwoorde manier kunnen leven, hoe we ons leven moeten veranderen om onze ecologische voetafdruk te verkleinen. Dit vraagt om een herontdekking van waarden als onbaatzuchtigheid, zorgzaamheid en compassie voor al wat leeft.

Verlangen naar houvast en herwaardering van tradities

In tijden van onzekerheid verlangen mensen naar verhalen en rituelen die houvast en richting geven. Er is een hernieuwde belangstelling en waardering voor tradities en wijsheden die helpen bij het vinden van zin en betekenis.

Omgaan met onzekerheid

We leven in een wereld waarin zekerheden schaarser lijken te worden. Het is belangrijk te leren omgaan met twijfel, onduidelijkheden en vragen waarop geen pasklare antwoorden zijn.

De weg naar een betekenisvol leven begint met het herstellen van onze verbindingen met elkaar,

met de natuur en met verhalen die ons mens-zijn versterken. Dan kunnen we ook samen bouwen aan een samenleving waarin iedereen zich gezien en gewaardeerd voelt. Geestelijk verzorgers spelen hierbij een cruciale rol. Ze helpen mensen om balans, veerkracht en hoop te vinden en bieden richting in tijden van chaos en onzekerheid.

4.2 Bestuurlijke ambities voor de toekomst van geestelijke zorg

Bij het formuleren van de toekomstvisie voor geestelijke zorg spelen ook een aantal bestuurlijke ambities een rol.

- a) Een groeiambitie: om een positief tegenwicht te bieden aan de eerdergenoemde maatschappelijke ontwikkelingen **streven we naar duurzame groei** van het aantal liefhebbers van het genootschap.
- b) We willen **onze religieus-humanistische boodschap verder ontwikkelen** zodat deze blijft sprankelen en toekomstbestendig is, en past bij de vragen en behoeften van deze tijd. Tegelijkertijd houden we onze wortels, daar waar we vandaan komen, in het oog.
- c) We streven naar **meer en betere samenwerking** met gelijkgestemde organisaties, zodat we gezamenlijk meer kunnen betekenen voor de wereld.
- d) Om dichter bij mensen te staan en meer te kunnen betekenen, willen we **meer kleine gemeenschappen** opzetten in plaats van enkele grote. Op die manier kunnen we elkaar op meer plekken ontmoeten, blijven we goed zichtbaar en kunnen we eenvoudiger verbinding maken met verschillende groepen mensen.

Zie ook de meerjarenvisie 2025: *Samen het grote verhaal van liefde brengen*.

---

5. Keuzes die we maken in het kader van geestelijke zorg

5.1 Vrijwillige inzet

Er wordt zo ontzettend veel mooi werk gedaan, vrijwillig, vanuit het hart. Gezien de verantwoordelijkheden van geestelijk verzorgers is het begrijpelijk dat er vragen rijzen over de haalbaarheid van dit werk als vrijwilliger. Bezoldiging kan geestelijk verzorgers meer tijd en ruimte geven om zich in hun rol te verdiepen. Maar bezoldiging (en daarmee een formele aanstelling) brengt ook nadelen met zich mee. Betaalde functies zouden nieuwe complexiteit introduceren. Het kan bijvoorbeeld leiden tot een verschuiving van gedeelde verantwoordelijkheid met velen naar een zwaardere last voor enkelen.

Wij geloven dat vrijwillige inzet de meeste kans op succes biedt, vooral met het oog op onze ambitie om op steeds meer plekken mogelijkheden voor ontmoeting te bieden. Daarom blijft onze voorkeur uitgaan naar geestelijk verzorgers die hun rol als vrijwilliger vervullen. We ondersteunen hen inhoudelijk en zorgen voor duidelijke afspraken rond onkostenvergoedingen. Ook bieden we extra begeleiding, want bij de toenemende complexiteit in deze tijd is de kans reëel dat er een groter beroep wordt gedaan op geestelijke zorg.

5.2 Professionele kansen onderzoeken

We erkennen dat de toenemende complexiteit van geestelijke zorg nieuwe uitdagingen en risico's met zich meebrengt. Daarom onderzoeken we de mogelijkheid om samen te werken met enkele professioneel opgeleide religieus-humanistische geestelijk verzorgers. Zij kunnen worden ingezet bij complexe situaties in bestaande en nieuwe gemeenschappen en ze kunnen niet-professionele verzorgers trainen en begeleiden. Deze verkenning sluit aan bij onze ambities voor groei en spreiding, die meer behoefte aan geestelijke zorg met zich meebrengen.

5.3 Twee rollen

Voortaan onderscheiden we twee rollen voor geestelijk verzorgers:

- Inspirerende verzorger: de 'geestelijk verzorger inspiratie' richt zich op inspiratie tijdens ontmoetingen en rituelen;
- Luisterende verzorger: de 'geestelijk verzorger nabijheid' richt zich op (persoonlijke) aandacht.

We maken duidelijke rolomschrijvingen die geestelijk verzorgers helpen een zorgvuldige keuze te maken die past bij wat zij graag met hart en ziel willen doen, bij hun talenten en competenties. Het is ook mogelijk om voor beide rollen te kiezen. Voorafgaand aan een aanwijzing maken we hierover heldere afspraken die ook in de gemeenschap worden gedeeld bij de aanwijzing.

5.4 Ondersteuning in bijzondere situaties

Voor bijzondere, ongebruikelijke en complexe situaties bieden we extra hulp. We zorgen voor plekken (o.a. met deskundige mensen) waar voorgangers en geestelijk verzorgers terecht kunnen om hun hart te luchten, morele steun te krijgen, te sparren over en/of inzicht te krijgen in vraagstukken waarover zij zelf onvoldoende kennis hebben.

De bijzondere ondersteuning bestaat uit:

- **Pleisterplaats:** (districts-)voorgangers en geestelijk verzorgers kunnen hier terecht voor een luisterend oor en hulp bij zowel persoonlijke als professionele uitdagingen. Ook wordt hier nazorg geboden na ingrijpende ervaringen of als een geestelijk verzorger hier behoefte aan heeft na de vrijstelling. Totdat deze plek is ingericht, nemen de eerstverantwoordelijk voorgangers en districtsvoorgangers deze rol op zich.
- **Steunpunt met deskundige kennis voor bijzondere situaties:** bij complexe vraagstukken kunnen voorgangers en geestelijk verzorgers advies vragen. Indien nodig, worden zij doorverwezen naar externe experts, zoals psychologen, juristen of coaches.
- **Intranet & notities:** het intranet biedt waardevolle informatie en hulpmiddelen ter ondersteuning van leden en geestelijk verzorgers. De inhoud op intranet wordt momenteel geactualiseerd.

Ook kunnen leden en sympathisanten terecht bij de vertrouwenspersoon en is er een klachtenregeling beschikbaar. Meer informatie hierover is te vinden op de website, via onderstaande QR-code.

Scan de QR-code.

6. Aanwijzingen en vrijstellingen

6.1 Aanwijzingen

We hechten veel waarde aan het ritueel van aanwijzen tijdens de eredienst door een eerstverantwoordelijk voorganger. Dit ritueel roept een sfeer op van wijding, stimuleert gezamenlijke verantwoordelijkheid en dient vaak als inspirerend beginpunt. Een aanwijzing is ook belangrijk voor de erkenning en bescherming van geestelijk verzorgers.

Aanwijzing 'geestelijk verzorger inspiratie'

Het is bemoedigend dat steeds meer mensen binnen de gemeenschappen willen bijdragen aan ontmoetingen zoals de eredienst. Wij hopen dat ze zich durven te uiten op een manier die harten raakt en zielen beroert. Het gaat nog steeds over 'je hart uitspreken' en over het volop benutten van dat moment waarin mensen elkaar opzoeken om weer te voelen waar hun leven over gaat. Om bemoedigd te worden in ons ideaal. Het vraagt om oefening, begeleiding, ervaring en samenwerking. We willen investeren in inhoudelijke verdieping, achtergrondkennis van rituelen en persoonlijke groei van de geestelijk verzorgers.

Bij hun aanwijzing spreken we met geestelijk verzorgers inspiratie af dat ze blijven werken aan inhoudelijke verdieping, creativiteit, fijngevoeligheid en aan het versterken van hun geloofstaal. De geestelijk verzorgers kunnen plaatselijk, regionaal en landelijk worden ingezet. Tijdens een districtsvergadering krijgen zij de opdracht om het mooiste van zichzelf te geven.

Mensen zonder aanwijzing kunnen ook bijdragen aan een eredienst of andere ontmoeting, in principe alleen in hun eigen gemeenschap. Zij zijn zeer welkom op de districtsvergadering en krijgen daar hun opdracht. Als er geen districtsvergadering is, geeft de (districts)voorganger de opdracht op een andere manier.

Aanwijzing 'geestelijk verzorger nabijheid'

Aandacht kan vrijwel iedereen aan elkaar geven. Maar bij nabijheid in relatie tot geestelijke zorg gaat het om het 'tevoorschijn luisteren' van de ander door open,

aandachtig en zonder oordeel te luisteren. Het gaat om vragen stellen over wat goed leven voor de ander betekent. Het vraagt verduren en zelfmatiging en het kennen van eigen valkuilen. Het vraagt fijngevoeligheid voor dat wat nog verborgen is en nog niet gezegd kan worden.

In zulke gesprekken is sprake van wederkerigheid en is degene die luistert gelijkwaardig aan degene die spreekt. Het gaat om het toelaten van elkaar en om ruimte maken voor ieders aandeel. Zo kan creativiteit oplichten en kunnen wellicht nieuwe perspectieven ontdekt worden.

Mooie vragen in dergelijke gesprekken zijn: Vertel eens, wat vraagt het leven (nu/in deze situatie) van jou? Hoe is het voor jou om dit mee te maken? Met welke ervaringen in het verleden kun je dit gevoel vergelijken en hoe vond je toen weer perspectief? Zulke vragen geven richting en helpen bij het vinden van betekenis.

Bij hun aanwijzing spreken we met geestelijk verzorgers nabijheid af dat ze hun vaardigheden zullen versterken en verdiepen. De geestelijk verzorgers nabijheid worden voornamelijk plaatselijk ingezet.

Aanwijzing voorgangers

We hechten er zeer veel waarde aan dat er in onze gemeenschappen voorgangers zijn. In de achterliggende jaren is wel gebleken dat dat helpt in een gemeenschap. Bijvoorbeeld voor het verdiepen van de geestelijke zorg, voor het borgen van nabijheid, voor een gevoel van veiligheid en dat er altijd iemand is die er onvoorwaardelijk voor jou wil zijn. In principe is daarom het uitgangspunt dat we blijven zoeken naar mensen die zich willen inzetten als voorganger in onze gemeenschappen.

In gevallen waar dit niet mogelijk blijkt, of wanneer er nieuwe gemeenschappen ontstaan waarbij het voorgangerschap er anders uitziet zijn er ook andere opties mogelijk. Het blijft maatwerk.

Voor voorgangers is het mogelijk zich te ontwikkelen in beide domeinen: nabijheid en inspiratie, maar deze rollen kunnen in één gemeenschap ook verdeeld worden over meerdere voorgangers.

Aanwijzing districtsvoorgangers

Om meer verdieping in de geestelijke zorg mogelijk te maken, gaan de districtsvoorgangers zich actief richten op de ontwikkeling van voorgangers en geestelijk verzorgers. Ze creëren daarvoor mogelijkheden, zoals intervisie en feedback geven.

Binnen een regio hoeven nabijheid en inspiratie niet per se door één districtsvoorganger te worden ingevuld; dat kan ook door meerdere personen gebeuren. Daarbij richt ieder zich op de eigen specialisatie. Het is in ieder geval essentieel dat beide aandachtsgebieden goed zijn geborgd binnen een regio.

Proces voorafgaand aan wijzigingen in kring van geestelijk verzorgers

Het gemeenschapsproces voorafgaand aan wisselingen in de kring wordt begeleid door de districtsvoorganger, mogelijk in samenwerking met iemand die op dit terrein veel ervaring heeft. Wijzigingen in een kring van geestelijk verzorgers vinden in principe plaats als er een eerstverantwoordelijk voorganger komt.

De districtsvoorganger maakt alle beoogde wijzigingen al bekend in de weken voor het bezoek als dat past bij de situatie en de gemeenschap. Zo kan de eerstverantwoordelijk voorganger zich tijdens het bezoek richten op de kern, op het samen erediensst beleven en op het heiligen van de aanwijzingen.

6.2 Je geroepen voelen

Je kunt gevraagd worden voor de rol van geestelijk verzorger (of (districts-)voorganger) én je kunt je er zelf voor melden als je voelt dat dit iets voor jou is. We starten geen sollicitatieprocedures, maar als je denkt dat

je kan bijdragen aan de geestelijk verzorging en je wilt je daarin ook graag ontwikkelen, dan kun je je melden.

Als je geestelijk verzorger wordt, vragen we je om je talent van liefhebben te delen, daarmee te luisteren en/of erover te vertellen. Je wordt gevraagd zielentaal te zoeken als woorden ontbreken. Het is en blijft een bijzondere vraag die uitnodigt tot een moment van wijding. Als je je geroepen voelt "ja" te zeggen op de vraag, dan maken we samen die afspraak.

6.3 Gezindheid

Ons gedachtegoed is geworteld in gelijkwaardigheid, in liefdevol leven en in het vertrouwen dat we willen doen wat we zeggen en daar ook verantwoordelijk voor zijn. Een gedachtegoed vraagt om een vertaling in je eigen leven, in je denken en handelen. Als geestelijk verzorger wordt je gevraagd te leven vanuit die gezindheid, te handelen vanuit een innerlijke drijfveer die in lijn is met je diepere waarden en je verwondering over het leven. Zowel binnen als buiten het genootschap, zowel voor, tijdens als na je vrijstelling. Want de gezindheid en het verwezenlijken daarvan blijven van belang.

6.4 Vrijstellingen

Vrijstellingen worden in principe door de eerstverantwoordelijke voorganger verleend. Soms verleent een districtsvoorganger deze tijdelijk, waarna dit later wordt bevestigd door een eerstverantwoordelijk voorganger. Meestal is de vrijstelling een persoonlijke behoefte van een geestelijk verzorger. Maar soms is het nodig iemand vrij te stellen die dat zelf niet nodig of wenselijk vindt. In beide situaties zijn goede gesprekken en nazorg belangrijk.

Aan voorgangers vragen we bij hun vrijstelling of ze zich ervan bewust zijn dat het voorganger-zijn na de vrijstelling een nieuwe dimensie krijgt. Op plekken waar voormalig voorgangers volop meedoen is dat zeer helpend voor de ontwikkeling van de gemeenschap en het genootschap.

6.5 Het borgen van leren en ontwikkelen

Het vraagt moed, vaardigheden, reflectie en ruimte in hoofd en hart om als geestelijk verzorger in een dienst te spreken of een persoonlijk gesprek aan te gaan. Om hier echt stappen in te kunnen zetten, is het samen leren en ontwikkelen essentieel. Dat laten we niet aan het toeval over.

Zorg voor de eigen ziel

We stimuleren geestelijk verzorgers zich niet alleen te richten op anderen maar ook stil te staan bij wat hun taak in hun eigen ziel doet. Om daar bewust tijd voor te maken. Vanuit het genootschap wordt het nodige aangereikt om te kunnen leren en je te ontwikkelen. Er is ook al heel veel beschikbaar (denk o.a. aan de bibliotheek online en het leercentrum). Met (nieuwe) geestelijk verzorgers worden heldere afspraken gemaakt over hun persoonlijke leer- en ontwikkelbehoeften, waarbij districtsvoorgangers een belangrijke ondersteunende rol vervullen in het begeleiden en faciliteren van dit leerproces.

Heilshandelingen

Hoewel de voorganger niet de enige is die heilshandelingen als doop, huwelijksbevestiging of het sluiten van een levensboek verricht, gebeurt dit toch nog vaak door de voorganger. Daar schuilt ook schoonheid in, maar het mag ook door andere geestelijk verzorgers gedaan worden. Het uitvoeren van deze heilshandelingen als onderdeel van de liturgie vraagt om een bepaalde vaardigheid en ervaring. Door het vaker te doen, ontwikkel je een dieper vertrouwen en leer je binnen de herkenbare elementen van onze traditie steeds meer je eigen stijl en woorden te vinden.

Omdat deze rituelen vaak markante kruispunten in het leven raken, vinden we het belangrijk dat ze worden uitgevoerd door mensen die zich hierin hebben verdiept en die hun vaardigheden hierin steeds meer ontwikkelen. Dit vereist ruimte voor leerprocessen en

de bereidheid om samen te groeien. Het vraagt open en eerlijke gesprekken over hoe het ging en wat er eventueel nog nodig is voor verbetering. Er is in het verleden veel aandacht besteed aan feedback geven en aan intervisie, maar dat is in de achterliggende jaren weer wat verwaterd. We willen deze manieren van leren weer gaan gebruiken.

Open en eerlijke gesprekken over hoe het ging zijn ook belangrijk voor andere aspecten van onze liturgie. Begrijpen waarom we doen wat we doen maakt de beleving krachtiger. In de *Gids voor Eredienst en Liturgie* bieden we hiervoor handvatten, zodat iedereen zich verder kan ontwikkelen in de betekenisvolle uitvoering van onze rituelen.

Veranderende behoeften

Het is heel goed denkbaar dat we gaandeweg ontdekken dat er andere vormen van geestelijke zorg nodig zijn. Het is belangrijk dat geestelijk verzorgers, voorgangers en districtsvoorgangers alert blijven op signalen uit de praktijk en hun voelsprietten uitzetten voor veranderende behoeften. Innovatie ontstaat immers vaak vanuit het aanvoelen van wat er leeft, gecombineerd met de moed om nieuwe wegen te verkennen. Dit vraagt om een open houding en bereidheid om te experimenteren en te vernieuwen.

6.6 Focus op talent en passie

Het onderscheiden van twee rollen in de geestelijke zorg biedt de kans om je op één rol te focussen en je daarin te ontwikkelen. Geestelijk verzorgers kunnen kiezen voor de rol die het beste past bij hun talenten en passies, wat hun werk lichter en plezieriger maakt. Ook biedt het mogelijkheden om je individueel en samen met anderen (plaatselijk, regionaal en landelijk) in specifieke thema's te verdiepen, passend bij de rol.

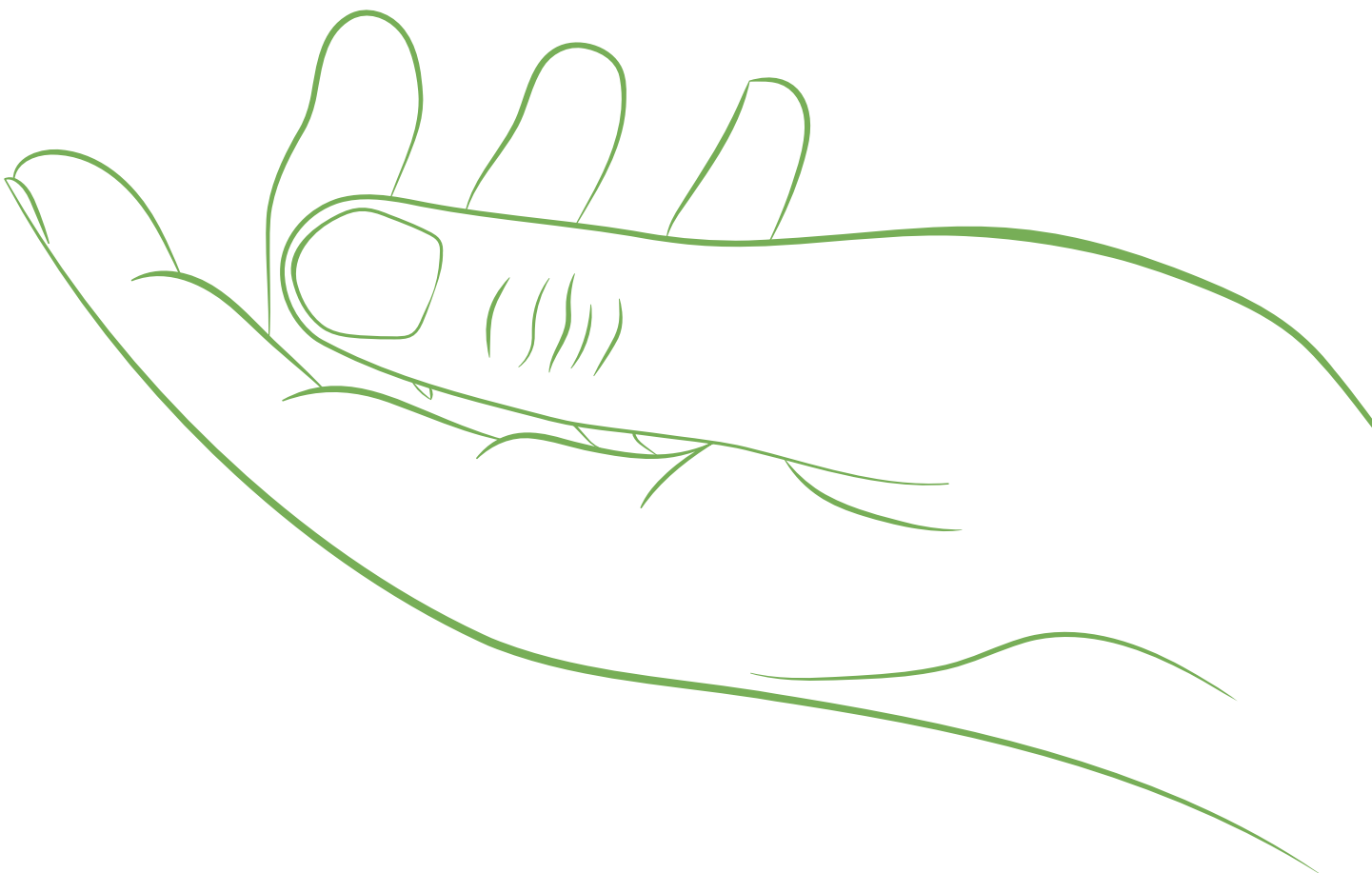
---

7. Behulpzame bronnen

Er zijn veel bronnen beschikbaar. Hieronder noemen we er enkele:

- Gids voor Eredienst en Liturgie: apgen.nl/gids
- Handreiking *Individuele nabijheid* met gesprekskaartjes: apgen.nl/nabijheid
- Boek *De kunst van het pelgrimeren*, Hans Alma, Eburon, 2024
- Brochures voor training van geestelijk verzorgers (gebaseerd op boek *De kunst van het pelgrimeren*, Hans Alma), 2025
- Boek *Grondslag in perspectief*, Apostolisch Genootschap, 2019
- Boek *Zingeving in perspectief*, Commissie Zingeving, Apostolisch Genootschap, 2019
- Seminars *Religieus Humanisme*, terug te kijken via apgen.nl/seminars
- Module *Compositie van de eredienst*, zie Leercentrum: apgen.nl/lms
- *Bibliotheek online*: apgen.nl/bibliotheekonline

Kijk voor activiteiten, lezingen en cursussen op de website van het Centrum voor Religieus Humanisme: apgen.nl/crh

---

APOSTOLISCH
GENOOTSCHAP

